

VruqEKBNHuqwlvjuipV3DxNB8m71mPtqnkE_aem_frXROSGbcnq
N9EfUKrQ2nQ (дата звернення: 08.11.2025).

Карасьова Дар'я Ігорівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Бортун Каріна Олександрівна,

доцент кафедри ділової української та
іноземних мов навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ЮРИДИЧНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ: ВИКЛИКИ МОВНОЇ ТОЧНОСТІ ТА ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У ХХІ столітті цифровізація охоплює всі сфери людської діяльності, і право не є винятком. Фіксуємо активне впровадження інформаційних технологій, які змінюють характер роботи юристів і судових органів. Зокрема, використання систем штучного інтелекту (ШІ) стало важливим фактором, що трансформує юридичну практику. Сьогодні ШІ застосовують для аналізу нормативно-правових актів, складання договорів, виявлення правових ризиків, прогнозування результатів судових суперечок тощо. Усе це свідчить про формування нового напрямку розвитку правової науки – цифрової юриспруденції, де ключову роль відіграє юридична лінгвістика.

Юридична лінгвістика є наукою, що досліджує функціонування правової мови як особливого виду комунікації,

спрямованої на врегулювання суспільних відносин. Вона забезпечує точність і однозначність юридичних формулювань, досліджує правові терміни, стилістику нормативних актів, специфіку правових текстів у судовій і діловій практиці. Для правника мова закону – це не лише інструмент, а й гарантія захисту прав і свобод людини. Викривлення сенсу правових понять через неточність формулювань або помилки ІІІ може призвести до хибних висновків, а відтак – до неправомірних рішень. Варто враховувати, що історія розвитку юридичної мови завжди була пов’язана з технологічними змінами: від паперових кодексів до електронних баз даних. Впровадження ІІІ є логічним продовженням цього процесу. Однак, на відміну від попередніх інструментів, сучасні алгоритми не лише зберігають чи систематизують інформацію, а й роблять власні «висновки», що створює принципово нові виклики для правової сфери.

Серед основних проблем застосування ІІІ в юридичній лінгвістиці варто відзначити такі:

- багатозначність термінів, що ускладнює автоматичний аналіз текстів;

- відсутність єдиної термінологічної бази в українському праві, що сприяє появі різночитань;

- складність синтаксичних конструкцій, характерних для нормативних актів;

- колізії та прогалини законодавства, які штучний інтелект не завжди здатний коректно врахувати;

- мовні особливості національного права, що вимагають адаптації іноземних алгоритмів під український контекст.

Особливо гостро стоїть проблема правової відповідальності. Якщо в традиційній юридичній практиці суб’єктом відповідальності виступає конкретна особа (суддя, юрист, нотаріус), то в умовах використання ІІІ виникає питання відповідальності та етичної доброчесності. У наукових дискусіях [1-7] пропонують різні моделі: від повної відповідальності

користувача до колективної відповідальності розробників і впроваджувачів. Водночас не можна залишати поза увагою етичні аспекти. Використання ШІ у праві може впливати на права людини – зокрема, на право на справедливий суд, презумпцію невинуватості, рівність перед законом. Якщо алгоритм виявиться упередженим або помилковим, постає питання: як відновити порушені права? Саме тому провідні міжнародні організації наголошують на необхідності «людського контролю» над ШІ. Зарубіжний досвід свідчить про активні спроби врегулювати ці питання. Для України актуальним є імплементація цих підходів, адже саме вони відповідають курсу на євроінтеграцію.

Перспективи для України полягають у кількох напрямках:

1. Розробка національної стратегії регулювання ШІ з урахуванням правових і мовних особливостей.

2. Створення єдиної термінологічної бази правничої мови, адаптованої до цифрових технологій.

3. Запровадження обов'язкового аудиту алгоритмів, які застосовуються у сфері права.

4. Розвиток правничої освіти, що поєднуватиме вивчення юридичної лінгвістики та інформаційних технологій.

5. Формування етичних кодексів для юристів, які використовують системи ШІ.

Отже, наліз проблематики впровадження штучного інтелекту у сфері юридичної лінгвістики дає підстави стверджувати, що ми маємо справу не лише з технічними новаціями, а з глобальною трансформацією правової системи. Використання інтелектуальних технологій у праві здатне значно прискорити опрацювання нормативно-правових актів, спростити доступ до правової інформації, підвищити ефективність судочинства. Це створює умови для більшої відкритості й прозорості юридичних процесів, а також сприяє демократизації доступу до правосуддя.

Водночас, поява таких технологій формує нові виклики для мовної точності та правової відповідальності. Юридична лінгвістика у цьому контексті постає основою для подолання небезпек, адже саме вона забезпечує правильність і однозначність інтерпретації правових норм. Якщо алгоритм працюватиме без урахування багатозначності та контексту юридичної мови, це призведе до викривлення змісту законів і, відповідно, порушення принципу правової визначеності. Крім того, питання відповідальності за наслідки використання ШІ має ключове значення. Визначення меж відповідальності розробників, користувачів та держави є необхідним для запобігання ситуаціям, коли «безвідповідальний алгоритм» ухвалює рішення, які зачіпають права людини. У цьому сенсі важливим завданням стає створення правового механізму, який забезпечить не лише юридичну, а й етичну регламентацію використання інтелектуальних систем.

Отже, майбутнє цифрової юриспруденції повинно поєднувати інновації з принципами верховенства права. Україна, перебуваючи на шляху євроінтеграції, має унікальний шанс використати зарубіжний досвід і водночас виробити власну модель регулювання, яка враховуватиме національні мовні й правові особливості. Це дасть змогу забезпечити не лише ефективність правозастосування, а й високий рівень захисту прав і свобод людини.

Отже, розвиток юридичної лінгвістики у взаємодії зі штучним інтелектом повинен ґрунтуватися на трьох складових:

1. науковій – формування нових підходів у правничій лінгвістиці, орієнтованих на цифрову епоху;
2. практичній – удосконалення судової та адміністративної діяльності завдяки інтелектуальним технологіям;
3. етико-правовій – захист цінностей верховенства права, справедливості й людської гідності.

Тільки за умов гармонійного поєднання цих трьох аспектів можна говорити про безпечне та ефективно впровадження штучного інтелекту у сферу права, що відповідатиме як потребам суспільства, так і міжнародним стандартам прав людини.

Список використаних джерел

1. Бортун К. О. Штучний інтелект у юриспруденції: сучасні виклики та можливості (мовний компонент). *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи* [Текст]: матеріали XX Всеукр. наук.-практ. конф. З проблем розвитку та функціонування держ. мови до Дня укр. писемності та мови (Київ, 31 жовт. 2024 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 67–71.
2. Гребенюк А. В. Правнича лінгвістика: поняття, мета, функції та завдання. *Вісник кримінального судочинства*. № 3–4. 2020. С. 160–167. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2020.3-4/160-167>
3. Еннан Р. Є. Цифровізація права та формування цифрового права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Вип. 83: Ч. 1. С. 200-205. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.29>
4. Лінник К. О., Бортун К. О. Перспективи розвитку цифрових правових сервісів на основі штучного інтелекту (ШІ) для україномовних користувачів. *Застосування інформаційних технологій у правоохоронній діяльності*: матеріали круглого столу, м. Харків, 12 грудня 2024 р./ МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків. ХНУВС, 2024. С. 239–242.
5. Козловський А. Цифровізація права: виклики для юридичної науки. Харків, 2021. 320 с.
6. Фурашев В., Арістова І., Козюбра М. Право в умовах цифровізації. Київ, 2022. С. 230–235.

7. Karina Bortun, Veronika Chekaliuk, Odarka Kravchenko, Iryna Soroka, Adila Asadova Yagub Detection of Typical Aggressive Lexical Markers through Authorisation of Publicistic Texts. *Forum for Linguistic Studies*. 2024. 6(6): 172–183. DOI: <https://doi.org/10.30564/fls.v6i6.7051>

Кіндзерська Анастасія Геннадіївна,
курсант факультету забезпечення
оперативно-службової діяльності
Національної академії Державної
прикордонної служби України імені
Богдана Хмельницького
Науковий керівник:

Шумовецька Світлана Павлівна,
доцент кафедри психології, педагогіки та
соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної
прикордонної служби України імені
Богдана Хмельницького, доктор
педагогічних наук, професор

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мовна політика України в умовах війни стала однією з ключових складових державної гуманітарної та правової стратегії. Повномасштабне вторгнення російської федерації у 2022 році посилило важливість мовної ідентичності, національної безпеки та комунікаційної єдності суспільства. Від початку воєнного стану українську мову всі українці почали сприймати не лише як офіційний інструмент державного управління, але насамперед як символ спротиву агресії, приналежності до українського суспільства та інформаційної стійкості. Указ Президента України про запровадження воєнного стану від 24 лютого 2022 року визначив нові умови